

Motion till riksdagen 2005/06:A3

av **Stefan Attefall m.fl. (kd)**
med anledning av prop. 2005/06:155

Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken

1 Sammanfattning

Utgångspunkten för den kristdemokratiska jämställdhetspolitiken är alla människors absoluta och okränkbara värde. Jämställdhet får inte reduceras till en kvinnofråga. Det är ytterst en fråga om mänskliga fri- och rättigheter. Den handlar om kvinnors och mäns lika möjlighet att förverkliga sina rättigheter, men även om deras skyldigheter att respektera andras.

Genom historien har kvinnors möjligheter att förverkliga sina rättigheter varit underordnade männens. Även om kvinnans ställning stärkts och hennes situation förbättrats framför allt under de senaste årtiondena, lever fortfarande strukturer, värderingar och attityder kvar som missgynnar och diskriminerar. Kristdemokraterna anser att vi med kraft måste arbeta för att undanröja de strukturer, betraktelsesätt och värderingar som förhindrar eller begränsar lika möjligheter, rättigheter och skyldigheter. Varken kvinna eller man får betraktas som objekt. Ingen får vara överordnad den andre. Båda har lika värde.

Vi hävdar rätten för alla att, oberoende av kön, få göra sina livsval. Det gäller exempelvis val som handlar om utbildning, arbete, livspartner, föräldraskap och boende. Varje skede av livet medför val. Rätten att lösa dessa efter personliga önskemål får inte vara bundet till kön. Jämställdhetspolitikens syfte måste vara att undanröja sådant som förhindrar och försvårar fria val.

Kristdemokraterna anser att den, i huvudsak, radikalfeministiska analys som ligger till grund för regeringens förslag inte är en hållbar utgångspunkt för en allomfattande och väl fungerande jämställdhetspolitik. Det är inte tillräckligt att enbart fokusera på strukturella förhållanden, utan såväl analys som mål måste kompletteras med enskilda människors ansvar. Riksdagen bör därför fatta beslut om att andra mål än dem regeringen föreslagit bör ligga till grund för jämställdhetspolitiken.

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken som finns idag bör fortsätta att gälla och förtydligas med en målbeskrivning som visar att jämställdhet ytterst handlar om att var och en ges möjlighet att förverkliga sig själv som människa. De fyra delmålen bör vara:

Fel! Okänt namn på

- Kvinnor och män ska ha samma rätt, möjlighet och skyldighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet.
- Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning, egen försörjning och förmögenhetsbildning som ger ekonomisk trygghet livet ut.
- Kvinnor och män ska ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.
- Det sexualiserade (könsrelaterade) våldet ska upphöra.

Kristdemokraterna avvisar, i likhet med flertalet statliga remissinstanser, regeringens förslag att inrätta en ny jämställdhetspolitisk myndighet. Den föreslagna myndighetens uppgifter och ansvar är otydligt definierade och mycket av det arbete i form av omvärldsbevakning, samordning, utvärdering, stöd, bidragsgivning, kunskapsutveckling och information ryms redan inom befintlig myndighetsstruktur eller är över huvud taget inget myndighetsuppdrag. Risker finns att jämställdhetsarbetet trängs undan inom andra myndigheter ifall en särskild myndighet ges ett uttalat ansvar för jämställdhetspolitiken.

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	1
2	Innehållsförteckning.....	3
3	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
4	Filosofiska och historiska utgångspunkter	5
5	Kristdemokrati och feminism.....	6
6	Nya mål för jämställdhetspolitiken	7
6.1	Övergripande mål för jämställdhetspolitiken	8
6.2	Makt, inflytande och delaktighet.....	8
6.3	Utbildning, egen försörjning och förmögenhetsbildning.....	9
6.4	Att ge och få omsorg på lika villkor.....	10
6.5	Frihet från sexualiserat (könsrelaterat) våld	11
7	Styrning och utvärdering.....	11
8	En ny jämställdhetspolitisk myndighet	12
9	Åtgärder mot sexualiserat (könsrelaterat) våld.....	13
9.1	Förbättrat skydd mot sexualbrott.....	13
9.2	Övriga åtgärder för ökad kvinnofrid.....	15
10	Lokalt och regionalt jämställdhetsarbete.....	16
11	Övriga åtgärder och insatser.....	16
11.1	Krav på jämställdhet vid statligt stöd till folkrörelser	16
11.2	Arbetsgrupp om mansroller, män och jämställdhet.....	17

Fel! Okänt namn på

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att det övergripande målet för jämställdhetspolitiken skall vara: Kvinnor och män skall ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla livets områden.
2. Riksdagen beslutar att det första delmålet för jämställdhetspolitiken skall vara: Kvinnor och män skall ha samma rätt, möjlighet och skyldighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet.
3. Riksdagen beslutar att det andra delmålet för jämställdhetspolitiken skall vara: Kvinnor och män skall ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning, egen försörjning och förmögenhetsbildning som ger egen ekonomisk trygghet livet ut.
4. Riksdagen beslutar att det tredje delmålet för jämställdhetspolitiken skall vara: Kvinnor och män skall ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.
5. Riksdagen beslutar att det fjärde delmålet för jämställdhetspolitiken skall vara: Det sexualiserade (könsrelaterade) våldet skall upphöra.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utvärdering av måluppfyllelsen i jämställdhetspolitiken.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inte inrätta en ny jämställdhetspolitisk myndighet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvärdering av sexualbrottslagstiftningen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för ökad kvinnofrid.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det lokala och regionala jämställdhetsarbetet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på jämställdhet vid statligt stöd till folkrörelser.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Arbetsgruppen om mansroller, män och jämställdhet.

4 Filosofiska och historiska utgångspunkter

Kristdemokraterna hävdar att grunden för ett framgångsrikt jämställdhetsarbete är insikten om alla människors absoluta och okränkbara värde.

Varje människa är mer än en individ. Hon är en unik person som föds in i och utvecklas i ett sammanhang med andra personer och har såväl kroppsliga, själsliga som andliga behov. Varje människas förverkligande som person möjliggörs genom de naturliga, allmängiltiga värden som tillkommer var och en. Till dessa värden hör liv, hälsa, frihet, gemenskap, jämlikhet, kultur, kärlek, glädje, ren miljö, välfärd m.fl. Trots en historia av utveckling och enorma framsteg, måste varje generation på nytt vinnas för insikten om såväl det absoluta och okränkbara människovärdet som för universala rättigheter och skyldigheter.

Inom den kristna personalistiska traditionen har det alltid funnits en positiv syn på jämlikhet och en progressiv hållning till arbetet för jämställdhet. Mäns och kvinnors fundamentala jämlikhet som mänskliga personer, som rationella och andliga varelser har alltid hävdats. Trots det förekommer det att företrädare för kyrkor och politiska partier som baserar sin politik på detta arv inte alltid uppträder på ett sätt som stämmer överens med de jämställdhetssträvanden som kristna tänkare gett uttryck för.

Utgångspunkten för Kristdemokraternas jämställdhetspolitik är det historiskt rika idémässiga arv som denna kristna idétradition utgör. Denna idétradition ligger också till grund för naturrättstänkandet, upplysningens idéer om mänskliga fri- och rättigheter, FN:s Allmänna deklaration om mänskliga fri- och rättigheter samt vissa delar av den moderna feminismen. De har alla hämtat inspiration från en kamp fördd av kristna filosofer, vars ledstjärna utgjorde alla människors lika och okränkbara värde. Det var en kamp för kristen etik och naturrätt, för religionsfrihet och tolerans. Det finns starka och legitima skäl att tala om en jämlikhetens och jämställdhetens förhistoria, där kampen om mänskliga fri- och rättigheter går tillbaka på en idétradition och människosyn som är långt äldre än såväl liberalism som socialism. Den kristna idétraditionen med grundläggande värden som frihet, kunskap och sanning har inspirerat och legat till grund för både jämställdhetssträvanden och våra politiska ideologiers frihetstema.

De värden som utkristalliseras ur ovan beskrivna kristna tankegoods underbygger den moderna kampen för jämställdhet samt förser den med etiska direktiv. Exempel på sådana värden eller principer är bl.a. människovärdesprincipen, värnandet av det gemensamma bästa, solidaritetsprincipen, personalismen och subsidiaritetsprincipen.

Genom sin rationella och fria natur är varje människa en person. Varje människa är ett mål i sig, sitt eget ändamål. Ingen får äga henne eller på ett kränkande sätt använda henne som ett medel. Denna människosyn, benämnd personalism i kristdemokratisk idétradition, medför att alla människor har samma absoluta och okränkbara värde. Vår mänskliga natur är emellertid på den ontologiska nivån, (läran om det varandes natur) könsdifferentierad i kvinnor och män. Den mänskliga naturens samlade potential kan bara full-

Fel! Okänt namn på

komligt manifesteras genom existensen av såväl män som kvinnor och genom bådas utrymme att utvecklas.

Med avstamp i en idétradition som tar fasta på absoluta och universella värden, följer också en naturlig medvetenhet om förekomsten av orättfärdiga strukturer. Dessa manifesteras exempelvis i orättvis lönesättning, osynliggörande av värdefullt samhällsarbete, som främst utförs av personer tillhörigt ett visst kön, såsom hemarbete och anhörigvård, samt i vidmakthållande av en medicinsk praxis som har den manliga kroppen som underförstådd norm. Insikten om dessa strukturer blir i högsta grad aktuell i diskussionen om traditionella könsroller genom vilka människor pressas in i sociala strukturer. På flera samhällsområden, t.ex. vad avser kvinnors respektive mäns val av olika utbildningar, handlar kampen mot orättfärdiga strukturer dock snarare om att skapa reella val och handlingsalternativ än om att få på förhand bestämda eller föredragna statistiska utfall.

5 Kristdemokrati och feminism

Kristdemokratin ger som politisk filosofi en hållbar grund för en människosyn som, om den efterlevs, garanterar alla människor frukterna av ett absolut och okränkbart värde och av de mänskliga fri- och rättigheterna.

Eftersom det är omöjligt att finna någon enhetlig definition av termen feminism, blir bekännelsen att vara feminist förvisso politiskt korrekt men samtidigt meningslös om den inte knyts till en klar definition av begreppet.

I den svenska politiska debatten hävdas ofta att en feministisk analys och förhållningssätt är den enda vägen för att nå ett jämställt samhälle. De vanligaste betydelseerna av begreppet feminism, som det används i Sverige, är dels radikalfeminism som beskriver världen i termer av manligt överordnande och kvinnligt underordnande, könskamp och könsmaktstrukturer, dels likhetsfeminism som menar att kön i allt väsentligt är en social konstruktion och att skillnader i livsval mellan kvinnor och män beror på inlärd könsroller.

Utifrån ett kristdemokratiskt, personalistiskt, perspektiv rymmer ovan nämnda feministiska inriktningar så många brister i människosyn, socialfilosofi och politisk analys att de inte är tillräckliga som grund för jämställdhetssträvanden i politik och samhälle. Detta är också grunden för att kristdemokraterna valt att inte använda beteckningen feministiskt parti.

I den kristdemokratiska traditionen med stark betoning av alla människors lika värde och betoning av mänskliga fri- och rättigheter finns en stark idémässig grund för jämställdhet, som innebär att alla människor ska kunna utveckla sin fulla potential och att båda könen ska få makt över sina liv. För att uppnå detta krävs att de strukturer, attityder och traditioner som försvårar och förhindrar verklig jämställdhet undanröjs.

6 Nya mål för jämställdhetspolitiken

Kristdemokraterna var under de borgerliga regeringsåren 1991 till 1994 med och utformade de nu gällande målen för jämställdhetspolitiken. Det övergripande målet är att kvinnor och män skall ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden. Det finns också sex stycken delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män.
- Samma möjligheter för kvinnor och män till ekonomiskt oberoende.
- Lika villkor och förutsättningar för kvinnor och män i fråga om företagande, arbete, anställnings- och andra arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet.
- Lika tillgång för flickor och pojkar, kvinnor och män, till utbildning och samma möjligheter att utveckla personliga ambitioner, intressen och talanger.
- Samma ansvar för kvinnor och män för arbetet med hem och barn.
- Frihet från sexualiserat (könsrelaterat) våld.

Under senare år har jämställdhetsarbetet gått i stå och till vissa delar har utvecklingen gått bakåt. Efter en kraftig uppgång av antalet kvinnor i beslutsfattande positioner under slutet av 1990-talet har utvecklingen i stort sett stått still. Kvinnors löner är fortfarande lägre än mäns och kvinnliga kapitalägare är ett nästan okänt begrepp. Sexualiseringen av det offentliga rummet har blivit mer påtaglig och antalet kvinnor som utsätts för misshandel eller våldtäkt har ökat.

Sverige har med hjälp av de nuvarande målen för jämställdhetspolitiken nått långt men de senaste årens utveckling talar för att statens mål för jämställdhetspolitiken nu måste förtydligas och att en större tyngdpunkt måste läggas vid resultatstyrningen och vid betydelsen att få en tydlig koppling mellan mål, insatser och resultat.

Kristdemokraterna anser att den, i huvudsak, radikalfeministiska analys som ligger till grund för regeringens förslag inte är en hållbar utgångspunkt för en allomfattande och väl fungerande jämställdhetspolitik. Det är inte tillräckligt att enbart fokusera på strukturella förhållanden, utan såväl analys som mål måste kompletteras med enskilda människors ansvar.

Bristande jämställdhet kan inte enbart förklaras med de maktstrukturer som regeringen hänvisar till. Lika lite står förklaringen att finna i den liberala politiska diskursen som söker förklaringar enbart i enskilda personers ansvar. Skillnaderna mellan kvinnors och mäns löner är, exempelvis, både ett strukturellt problem och ett problem där enskilda arbetsgivare och personalchefer måste ta sitt ansvar att bryta diskrimineringen. Politiker kan åtgärda problem på strukturell nivå och ta ansvar för det gemensamma. Men vi når inte fram till jämställdhet om inte också den enskilde tar sitt ansvar.

Det är en viktig uppgift att, på politisk väg, undanröja fördomar, orättfärdiga strukturer och föreställningar samt juridiska hinder som försvårar och förhindrar jämställdhet mellan kvinnor och män. Dessutom måste var och en som har möjlighet att påverka ta ett personligt ansvar för att kvinnor och män

Fel! Okänt namn på

på lika villkor ska kunna förverkliga de grundläggande värden som tillkommer var och en.

Kristdemokraterna vill att jämställdhetspolitiken ska bygga på en realistisk syn på människan och samhället. Det är först när vi inser att det är våra egna kränkningar av andra människors värde som skapar och upprätthåller orättfärdiga strukturer och könsroller som vi kan verka för jämställdhet. Detta måste ske både på politisk, strukturell, nivå men även på enskild nivå. Denna grundläggande insikt saknas i regeringens proposition. Riksdagen bör därför fatta beslut om att andra mål än dem regeringen föreslagit bör ligga till grund för jämställdhetspolitiken.

6.1 Övergripande mål för jämställdhetspolitiken

I likhet med bland andra Saco, Länsstyrelsen i Stockholms län och Uppsala universitet anser Kristdemokraterna inte att det övergripande målet för jämställdheten behöver den genomgripande förändring som regeringen föreslår. Det nya mål som regeringen föreslår, att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv, riskerar att förminska jämställdhetskampen till att bli en fråga om makt. Vi anser att det övergripande målet som gäller idag bör fortsätta gälla och förtydligas genom att man kompletterar det med en målbeskrivning som visar att jämställdhet ytterst handlar om att var och en ges möjlighet att förverkliga sig själv som människa.

Kristdemokraterna anser att det övergripande målet fortsatt bör vara: ”Kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla livets område.”

Det övergripande målet utgör en definition av vad jämställdhet innebär. I sitt innersta väsen handlar jämställdhet om att alla människor ska ha möjlighet att förverkliga de värden som tillkommer var och en. Alla ska ha frihet att förverkliga sina drömmar och utveckla sina personliga ambitioner, intressen och talanger oavsett kön. Detta kan endast ske ifall alla tillförsäkras samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla område.

6.2 Makt, inflytande och delaktighet

Makt, inflytande och delaktighet är nyckelbegrepp i samhällsgemenskapen. I ett jämställt samhälle behöver alla kunna vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet på samma villkor.

I likhet med Sveriges kommuner och landsting anser vi att ett aktivt medborgarskap inte enbart handlar om rättigheter och möjligheter. I samhället har vi även skyldigheter gentemot varandra och det går inte att som regeringen skilja dessa skyldigheter från resten av medborgarskapet eller från jämställdhetspolitiken.

Kristdemokraterna anser att det första delmålet för jämställdhetspolitiken bör vara: ”Kvinnor och män ska ha samma rätt, möjlighet och skyldighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet.”

Delmålet bör, förutom att ta sikte på formella politiska rättigheter, även omfatta det vidare och mer svårgreppbara informella beslutsfattandet. Det är däremot tveksamt om staten bör, eller ens kan, sätta upp mål för den makt som representeras av näringsliv, medier och det civila samhället.

Det allmänna bör alltid agera föredöme. Däremot kan staten svårligen ålägga företag, föreningar eller trossamfund att arbeta för att nå av staten uppsatta mål utan att riskera att kränka grundläggande värden som äganderätt, förenings- och religionsfrihet.

Liksom regeringen anser vi att det inte enbart är de rent kvantitativa aspekterna, en jämn numerär fördelning av kvinnor och män på olika maktpositioner, som behöver uppmärksammas. Även de kvalitativa aspekterna av makt, inflytande och delaktighet behöver omfattas av målet.

6.3 Utbildning, egen försörjning och förmögenhetsbildning

I sitt förslag till delmål rörande ekonomisk jämställdhet betonar regeringen det betalda arbetet. Även om detta begrepp kan antas inbegripa även eget företagande så ligger tyngdpunkten på att uppbära inkomst från en anställning. Detta är olyckligt eftersom det riskerar att leda till ett osynliggörande av bristen på kvinnligt företagande.

Den socialdemokratiska regeringen missar den viktiga frågan om förmögenhetsbildning. Förmögenheten i Sverige är mycket ojämn fördelad mellan könen. En förklaring till detta är att kvinnor inte drivit och ägt företag i samma utsträckning som män. Detta beror i sin tur, i stor utsträckning på att de branscher där kvinnor dominerar är utsatta för olika begränsningar i form av offentliga monopol och stopplagar. Dessa begränsningar medför att kvinnors företagande inte kan fungera och växa på samma villkor som det manliga företagandet.

Kristdemokraterna anser att regeringens ansats i att byta ut formuleringen ”ekonomiskt oberoende” till ”ekonomisk självständighet” är god. Som människor är vi inte oberoende av andra, varken ekonomiskt eller på andra sätt, men vi är heller inte självständiga. Detta gäller särskilt i ett familjeförhållande. Makar är varken i ett praktiskt eller juridiskt avseende självständiga från varandra. Även det behov som det stora flertalet har av bidrag och annat stöd från det allmänna gör att begreppet ”ekonomisk självständighet” tappar i betydelse. Målet bör i stället tala om ”ekonomisk trygghet”.

Kristdemokraterna anser att det andra delmålet för jämställdhetspolitiken bör vara: ”Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning, egen försörjning och förmögenhetsbildning som ger egen ekonomisk trygghet livet ut.”

Delmålet berör ekonomisk jämställdhet i ett brett perspektiv. Allt ifrån förutsättningar att obundet av traditionella könsroller fritt kunna välja utbildning till att kvinnor och män ska ha samma möjligheter att starta och driva företag inom det område de själva väljer. Även om studier av skillnaden i disponibel inkomst mellan könen är ett verktyg för att mäta måluppfyllelse, är

Fel! Okänt namn på

det inte det enda. Andra viktiga faktorer att väga in är skillnaden i kapitalbildning mellan män och kvinnor, förutsättningarna för företagande och skillnader i entreprenörskap och registrerade patent.

6.4 Att ge och få omsorg på lika villkor

Regeringen föreslår att riksdagen ska sätta upp politiska mål för enskilda familjers vardag. Kristdemokraterna anser att den målformulering som regeringen föreslår går långt utöver riksdagens, eller någon annan politisk församling, beslutskompetens. Länsstyrelsen i Stockholms län påpekar att det finns svårigheter att genom politisk styrning förändra hur vi fördelar vårt hemarbete. Förslaget visar på en bristande förståelse av samhällets grundstrukturer och innebörden av subsidiaritetsprincipen.

Subsidiaritetsprincipen innebär att samhällsbygget alltid ska ha sitt ursprung i den enskilda människans och de naturliga gemenskapernas frihet, behov och önsningar. Det offentliga och samhällsgemenskapen i övrigt ska vara till hjälp för var och en att förverkliga sig genom de allmängiltiga värden som tillkommer var och en. Därför behöver samhället byggas nerifrån och upp. Den enskilda personen, familjen, kyrkan och föreningen ska själva ha makt att råda över sina egna angelägenheter. Större gemenskaper som kommun och stat ska endast ta hand om sådana uppgifter som de mindre gemenskaperna inte på ett ändamålsenligt sätt kan klara på egen hand och de ska gripa in till värn för det absoluta och okränkbara människovärdet. När en uppgift överläts på en större gemenskap, ska den inte agera på ett mer ingripande sätt än vad som är nödvändigt för att på ett fullgott sätt stödja de mindre gemenskaperna.

Det ankommer alltså inte på regering och riksdag att besluta om mål, och medföljande åtgärder, som styr enskilda familjers fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Däremot bör jämställdhetspolitiken innehålla ett mål om möjligheten att ge och få omsorg.

Det tredje delmålet för jämställdhetspolitiken bör vara: ”Kvinnor och män ska ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.”

Delmålet berör den omsorg som finansieras med allmänna medel. Vad gäller det obetalda hem- och omsorgsarbetet har staten en mycket begränsad möjlighet att genom politisk styrning påverka och förändra hur och i vilken omfattning vi delar vårt hemarbete. Insatser som kan påverka fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet kan vara sådant som möjligheter till skatteavdrag för köp av hushållsnära tjänster, ökad flexibilitet och valfrihet inom barnomsorgen och ett bättre stöd till anhörigvårdare. Dessa insatser bör inte ses enbart som åtgärder inom jämställdhetspolitikens område. De syftar främst till att uppfylla mål inom familjepolitikens, arbetsmarknadspolitikens och äldrepolitikens område.

Inom den offentligt finansierade omsorgen har däremot staten större möjligheter att påverka. Viktiga instrument för att granska måluppfyllelse är skillnader mellan kvinnor och män vad gäller till exempel biståndsbeslut, sjukskrivning och förtidspensioner, vårdplaner samt medicinsk forskning.

6.5 Frihet från sexualiserat (könsrelaterat) våld

Regeringen föreslår en relativt stor förändring av den målformulering som berör frihet från sexualiserat (könsrelaterat) våld. Kristdemokraterna anser i likhet med flera remissinstanser, bl.a. Statens folkhälsoinstitut, Länsstyrelsen i Stockholms län, Sveriges Kvinnolobby och RFSL, att regeringens förslag innehåller flera brister och att den tidigare målformuleringen är bättre. Regeringen frångår dels det väletablerade begreppet sexualiserat våld, dels tillskapar man ett mål som i sin formulering inte är könsneutralt och som exkluderar allt annat våld i nära relationer än just mäns våld mot kvinnor. Dessutom fokuserar man ensidigt på den kroppsliga integriteten och riskerar därmed att förbigå det psykiska våld som är en del av det sexualiserade (könsrelaterade) våldet.

Det fjärde delmålet för jämställdhetspolitiken bör vara: ”Det sexualiserade (könsrelaterade) våldet ska upphöra.”

Delmålet berör alla former av könsrelaterat fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld även inom samkönade relationer. Mekanismerna bakom våldet i samkönade relationer är desamma eller liknande de som ligger bakom mäns våld mot kvinnor. Dessutom är det samma stödfunktioner, vårdinrättningar och rättsväsende som möter den våldsutsatta personen oavsett om det är en kvinna som har slagits av sin man eller en person som slagits av en partner av samma kön.

I målet omfattas arbetet med att motverka prostitution och handel med människor för sexuella ändamål samt s.k. hedersrelaterat våld. Dessutom ingår att motverka sexualiseringen av det offentliga rummet genom insatser mot exploatering av kvinno- och manskroppen i reklam, medier och pornografi.

7 Styrning och utvärdering

Regeringen föreslår i propositionen att uppföljningen och utvärderingen av måluppfyllelsen inom jämställdhetspolitiken ska förbättras. Kristdemokraterna delar den uppfattningen men är tveksamma till ifall regeringens förslag om att förlänga tiden mellan uppföljningstillfällena tjänar detta syfte.

Idag ges varje år en kortfattad beskrivning av resultaten för jämställdhetspolitiken för det gångna året. Vid sidan av detta publiceras också i bilageform en uppföljning av könsfördelningen i statliga lekmannastyrelser och en analys av fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män. Utöver detta lämnar regeringen vart tredje år en skrivelse till riksdagen där man redovisar resultat och inriktning av jämställdhetspolitiken. Regeringen lämnar också vart fjärde år en rapport till FN, den så kallade CEDAW-rapporten, om de åtgärder som har vidtagits för att genomföra konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

Kristdemokraterna anser att den årliga uppföljningen av jämställdhetsmålen fortfarande ska redovisas i samband med budgetpropositionen. En sådan

Fel! Okänt namn på

redovisning bör inte begränsa sig till att enbart redovisa könsfördelningen i statliga lekmannastyrelser och fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män utan omfatta alla de indikatorer som ska användas för att mäta måluppfyllelsen i jämställdhetspolitiken. En mer fördjupad uppföljning bör göras av det delområde som för stunden är prioriterat.

Utöver den mer översiktliga årliga redovisningen som görs i samband med budgetpropositionen bör regeringen vartannat år i en skrivelse till riksdagen växelvis redogöra för måluppfyllelsen gällande två av de fyra delmålen. I samband med att regeringen överlämnar CEDAW-rapporten till FN, bör denna även överlämnas som en skrivelse till riksdagen.

8 En ny jämställdhetspolitisk myndighet

Regeringen överväger att inrätta en ny myndighet inom jämställdhetspolitikens område. En majoritet av de statliga remissinstanserna, bland annat Statskontoret, Ekonomistyrningsverket, Länsstyrelsen i Stockholms län, Uppsala universitet och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, vänder sig mot att en sådan myndighet inrättas. Även LO, Saco och Sveriges kommuner och landsting är negativa till inrättandet av en ny myndighet.

Den föreslagna myndighetens uppgifter och ansvar är otydligt definierade och mycket av det arbete i form av omvärldsbevakning, samordning, utvärdering, stöd, bidragsgivning, kunskapsutveckling och information ryms redan inom befintlig myndighetsstruktur eller är över huvud taget inget myndighetsuppdrag. Risker finns att jämställdhetsarbetet trängs undan inom andra myndigheter ifall en särskild myndighet ges ett uttalat ansvar för jämställdhetspolitiken.

Denna risk kan beläggas genom att jämföra de framsteg som nåtts inom jämställdhetspolitiken med bristen på framsteg inom integrationspolitiken. Inom jämställdhetspolitiken har alla myndigheter haft ett eget ansvar för att genom jämställdhetsintegrering nå de jämställdhetspolitiska målen. Inom integrationspolitiken har det funnits en särskild myndighet, Integrationsverket, med liknande uppgifter som den nya jämställdhetsmyndigheten föreslås få.

Statens organisering och styrning av jämställdhetspolitiken måste tydliggöras. Samordning och utvärdering är en uppgift som hör hemma inom Regeringskansliet eller eventuellt hos någon av regeringens stabsmyndigheter. Länsstyrelserna genomför redan mycket av omvärldsbevakning, kunskapsutveckling och bidragsgivning. Även Socialstyrelsen har ett visst ansvar för att fördela bidrag inom jämställdhetspolitikens område. I den mån kunskapsutveckling och information används som omskrivningar för vad som närmare borde beskrivas som politisk opinionsbildning så är sådan verksamhet över huvud taget ingen myndighetsuppgift utan bör överlåtas till de politiska partierna och andra delar av det civila samhället. Det finns alltså inga skäl till att inrätta någon ny myndighet inom jämställdhetspolitikens område. Tvärtom

talat både effektivitets- och legitimitetsskäl emot en sådan myndighet och för en tydligare och mer effektiv organisation inom dagens befintliga myndighetsstruktur.

9 Åtgärder mot sexualiserat (könsrelaterat) våld

I propositionen beskriver regeringen utförligt sitt arbete mot det sexualiserade (könsrelaterade) våldet. Men trots den långa listan av utredningsuppdrag, överväganden och särskilda uppdrag så har väldigt lite förändrats i praktiken. Faktum är att när det gäller kvinnofrid så har utvecklingen gått åt helt fel håll. Alltfler kvinnor blir kränkta. Alltfler känner sig otrygga. Förra året anmäldes 20 procent fler fall av kvinnomisshandel än 1995. Våldtäkterna ökade under samma period med 54 procent och antalet fall av sexuellt ofredande med 63 procent.

9.1 Förbättrat skydd mot sexualbrott

Riksdagen fattade förra året beslut om en ny sexualbrottslag. Kristdemokraterna kritiserade redan då flera brister i den nya lagen, bl.a. att regeringen valde att inte ta tydlig ställning för att en kvinnas nej till sex alltid ska respekteras. Regeringen har utlovat att den nya lagen skulle bli föremål för utvärdering bland annat för att se över om begreppet ”hjälpöst tillstånd” var tillräckligt tydligt för att innefatta alla de offer som utsätts för våldtäkt. Justitieutskottet har i betänkande 2005/06:JuU22 avslagit yrkanden från Kristdemokraterna vad gäller förtydliganden av sexualbrottslagen med hänvisning till den utvärdering som regeringen har utlovat.

Det finns enligt vår mening redan idag ett tillräckligt underlag för att utvärdera i alla fall tre aspekter av den nya sexualbrottslagen. Det gäller dels införandet av ett samtyckesrekvisit, dels en utvidgning av våldtäktsbegreppet för att även omfatta personer i ”särskilt utsatt situation”, dels ett förtydligande vad gäller brottet våldtäkt mot barn.

En utgångspunkt för lagstiftningen om våldtäkt är att varje individs rätt till sexuellt självbestämmande ska skyddas. För att den svenska sexualbrottsregleringen ska uppfylla de krav som följer av Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna krävs en noggrann analys av Europadomstolens dom den 4 december 2003 (M.C. mot Bulgarien; ansökan nr 39272/98). Lagrådet ansåg att de bestämmelser regeringen föreslagit i proposition 2004/05:45 En ny sexualbrottslagstiftning, om våldtäkt och andra sexuella övergrepp borde övervägts ytterligare efter en närmare analys av Bulgariendomens tolkning av Europakonventionen. Lagrådet konstaterade att denna dom ”ger... vid handen att Sverige, för att inte bryta mot Europakonventionen, är skyldigt att införa en lagstiftning som medför att varje ’sexual act’ som inte bygger på samtycke utan är ’non-

Fel! Okänt namn på

consensual' skall vara straffbar". Emellertid påpekade Lagrådet att de krav som följer av Bulgariendomen kan bli uppfyllda även om den aktuella gärningen inte rubriceras som våldtäkt. Enligt de tidigare citerade uttalandena i domen är det tillräckligt att en "non-consensual sexual act" är straffbar, eventuellt som "sexual abuse".

Justitieutskottet har tidigare anfört att frågan om ett samtyckesrekvisit har övervägts både av Sexualbrottskommittén och inom Regeringskansliet och att man avfärdat idén på grund av att en rättegångsförhandling kan komma att fokusera mer på offret än på gärningsmannen. Som grund för detta antagande utgår Sexualbrottskommittén från en studie av förhållandena vid brittiska rättegångar, detta trots att liknande studier genomförda i Sverige visar upp precis samma resultat, nämligen att för skuldfrågan ovidkommande frågor om brottsoffrets kläder, uppträdande och tidigare relation till gärningsmannen upptar en stor del av rättegångsförhandlingarna. Sedan Sexualbrottskommittén avlämnade sitt slutbetänkande och remissbehandlingen genomförts har Storbritannien infört en ny sexualbrottslag. Den nya lagen stärker brottsoffrets ställning i rättsprocessen utan att för den skull göra avkall på att bristande samtycke ska utgöra gränsen för våldtäkt. Bland annat har möjligheten att försvara sig med att säga att man ärligt trodde att det fanns samtycke (Honest belief defence) försvunnit. Lagstiftningen innehåller nu ett antal kriterier för att pröva om det var rimligt, i lagens mening, att anta att samtycke förelåg.

I och med den nya sexualbrottslagen har våldtäktsbegreppet utvidgats på så sätt att för våldtäkt döms den som genomför ett samlag eller en sexuell handling jämförlig härmed genom att otilbörligt utnyttja att personen på grund av medvetlöshet, sömn, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i ett hjälplöst tillstånd.

Kristdemokraterna anser att det är bra att våldtäktsbestämmelsen utvidgats till att även omfatta de s.k. utnyttjandefallen men finner att uttrycket "hjälp-löst tillstånd" uppenbarligen inte är tillräckligt långtgående. Detta blev tydligt gjort när Svea hovrätt avkunnade dom i det s.k. Jordbrofallet i slutet av september förra året. Hovrätten friade två män och fällde en tredje man för våldtäkt på en 15-årig flicka i Jordbro söder om Stockholm. Flickan var sedan flera dygn på rymmen från ett behandlingshem och saknade pengar. Hon hade varken ätit eller sovit tillräckligt och hade föregående natt utsatts för sexuella övergrepp. Hennes kamrat hade just lämnat henne och hon hade ingenstans att ta vägen. I männens lägenhet drack hon en "avsevärd" mängd alkohol.

Hovrätten fann att flickan hade befunnit sig i en mycket besvärlig och utsatt situation. De kunde dock inte dra slutsatsen att hon saknat förmåga att kontrollera sitt handlande. Något hjälplöst tillstånd i lagens mening var det alltså enligt rätten inte fråga om. Den nya lagen leder till att kvinnan inte skyddas i tillräckligt stor utsträckning Kristdemokraterna anser därför att "hjälp-löst tillstånd" i stället bör bytas ut mot "särskilt utsatt situation".

I samband med den nya sexualbrottslagen infördes en ny brottsrubricering: våldtäkt mot barn. Bakom den nya brottsrubriceringen ligger tanken att det är fel att tala om frivillighet och samtycke från ett barn när det utsätts för en vuxens sexuella utlevelse. Fall där båda är tonåringar och nära varandra i

utveckling är undantagna från straffansvar. Fall där flickan är nära 15 år och har kunnat göra och faktiskt gjort ett helt eget val utan någon påtryckning bedöms enligt en mildare straffskala med rubriceringen sexuellt utnyttjande av barn. Dessa två undantagsfall är tänkta att tillämpas restriktivt.

För en kort tid sedan avkunnade Högsta domstolen två domar där båda offren var under 15 år samtidigt som gärningsmannen var betydligt äldre. Trots detta gjorde domstolen bedömningen att lagen, så som den är skriven, inte gav stöd för att fälla de båda männen för våldtäkt mot barn.

Vi menar att barn alltid ska skyddas från vuxnas sexuella utlevelser och att sexualbrottslagen måste formuleras på ett sådant sätt att detta blir tydligt även för våra domstolar.

9.2 Övriga åtgärder för ökad kvinnofrid

Kvinnjourerna runt om i landet gör ett gott arbete men behöver mer resurser till sin verksamhet. De kvinnor som utsätts för hot och våld behöver stöd från en jourverksamhet dels individuellt före, under och efter rättegångar, dels i form av självhjälpgrupper.

På riksplanet är misshandel och kvinnofrid uppmärksammade problem, men på kommunal nivå ser det inte alls likadant ut. Mer än hälften av Sveriges kommuner saknar kvinnojour. Man kan se att misshandeln ökar. Detta ger en oroväckande bild. Kristdemokraterna menar att kommunernas stöd till verksamhet riktad till utsatta kvinnor och barn måste utvecklas och intensifieras. Därför bör 5 kap. 11 § socialtjänstlagen skärpas så att den kräver av kommunerna att de ger stöd och hjälp åt brottsoffer och då särskilt beaktar kvinnor och barn. Denna fråga har redan utretts och remissbehandlats i samband med utredningen Slag i luften (SOU 2004:121). Kristdemokraterna betvivlar nyttan i att låta en ny utredning titta på frågan innan denna angelägna förändring genomförs.

Att arbeta förebyggande med attityder och att rehabilitera män som slår kvinnor är långsiktigt de enda lösningarna på problemet med våld mot kvinnor. Att bygga rehabiliteringsprogram för att påverka dessa män är därför väsentligt. Den man som dömts för misshandel eller våldtäkt måste under strafftiden få kompetent behandling.

I Malmö har man arbetat med ett rehabiliteringsprogram kallat Fredman. Det riktar sig till män som utövat våld i nära relationer och som dömts till skyddstillsyn eller fängelse eller som har elektronisk övervakning. Män som frivilligt söker sig till Fredman är också välkomna. Målsättningen är att få männen att ta ansvar för sina handlingar. Genom att synliggöra våldet och ge männen kunskap, förändrade attityder och bättre självkänedom med ökad empatisk förmåga, skall mannen hitta alternativa lösningar till våld.

I stället för att kartlägga och beskriva befintliga verksamheter, vilket regeringen satsar på, bör staten redan nu gå från ord till handling. Länsstyrelserna bör ges i uppdrag att genom samtal med kommuner, landsting och frivilligorganisationer verka för att ett program för behandling av män som dömts för våld mot kvinnor upprättas i varje län.

Fel! Okänt namn på

Sommaren 2002 antog EU ett rambeslut angående arbetet mot människohandel som ska gälla i alla medlemsländer. I rambeslutet har man straffbelagt hela kedjan; rekrytering, transport och upplåtelse av utrymmen för att hyra och sälja. Däremot har man inte straffbelagt sexkunderna. I Sverige är det förbjudet att köpa sexuella tjänster men i andra europeiska länder är det tillåtet. Kristdemokraterna anser att Sverige inom EU bör verka för att köp av sexuella tjänster skall förbjudas och sexköparna lagföras och bestraffas. I och med sommarens fotbolls-VM i Tyskland har denna fråga förts upp i den allmänna debatten runt om i Europa. Detta innebär att Sverige ges ett utmärkt tillfälle att föra fram våra synpunkter och argumentera för den svenska sexköpslagen. Efterfrågesidans del i människohandeln måste komma till klart uttryck i EU-rätten genom att komplettera rambeslutet mot människohandel med att även kriminalisera sexköp.

10 Lokalt och regionalt jämställdhetsarbete

Kristdemokraterna välkomnar att länsstyrelserna ges ett uppdrag att samordna det regionala och lokala jämställdhetsarbetet. Det är dock viktigt att denna samordning sker med respekt för det kommunala självstyret och utifrån enskilda kommuners och landstings behov, önskemål och förutsättningar.

De regionala jämställdhetsmål som länsstyrelserna utvecklar bör begränsa sig till den statliga verksamheten i regionen. Det bör vara upp till respektive kommun och landsting att utarbeta sina egna jämställdhetspolitiska mål. I det arbetet bör länsstyrelsen kunna erbjuda hjälp och stöd.

11 Övriga åtgärder och insatser

11.1 Krav på jämställdhet vid statligt stöd till folkrörelser

Regeringen aviserar i propositionen att den avser att ställa krav om jämställdhet vid statligt stöd till folkrörelser.

Kristdemokraterna anser att det inte är upp till staten att styra det civila samhället utan att varje organisation måste få råda över sin egen verksamhet och organisering. Att villkora statsbidrag med exempelvis en viss fördelning mellan kvinnor och män i organisationens styrelse eller att organisationen genomför vissa åtgärder som regeringen bedömer vara jämställdhetsskapande innebär ett kraftigt ingrepp i föreningsfriheten. Jämställdhetskrav vid statlig bidragsgivning till ideella organisationer måste alltid respektera organisationernas ideella syfte. Föreningarna är inte, och ska inte heller vara, myndigheter.

Kristdemokraterna menar i likhet med Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund att det kan vara rimligt om staten som bidragsgivare har en

viss förväntan på rapportering av jämställdhetsaspekter men att ett sådant rapporteringskrav inte får bli så omfattande att det blir en administrativ börda för de bidragssökande organisationerna.

11.2 Arbetsgrupp om mansroller, män och jämställdhet

Regeringen har inrättat en informell arbetsgrupp för att diskutera mansroller, män och jämställdhet. Initiativet är vällovligt och en viktig åtgärd för att visa att jämställdhet inte är en kvinnofråga utan en fråga som angår alla.

Initiativet är viktigt eftersom det samtidigt som kvinnor har intagit alltför många områden i samhället har det inte ägt rum någon motsvarande utveckling för män. Detta förklaras med att man på flera håll har haft en jämställdhetssyn som varit mer inriktad på kvinnors förändring än på mäns. Dagens män har därför en smalare repertoar än kvinnorna och de är på ett helt annat sätt fast i en traditionell och mer odynamisk könsroll. Vissa debattörer hävdar att man aldrig på allvar har arbetat med att utmana manligheten utan i stället ensidigt koncentrerat sig på att det är kvinnorna som ska bryta med tidigare kvinnoideal, bredda sina möjligheter och erövra tidigare mansdominerade områden.

Tyvärr verkar regeringen försitta chansen att göra en viktig insats för jämställdheten dels genom att låta arbetsgruppen vara ett internt samtalsforum för Socialdemokraterna och dess samarbetspartier, dels genom att ensidigt fokusera på mäns våld mot kvinnor. Det är inte så som regeringen verkar tro att mansrollen formas och beskrivs av olika former av våldsamma normer, praktiker och mekanismer. Om inte regeringen lyckas frigöra sig från detta tänkande kommer samtalen om mansroller, män och jämställdhet aldrig att leda framåt.

Stockholm den 6 april 2006

Stefan Attefall (kd)

Mats Odell (kd)

Lars Gustafsson (kd)

Maria Larsson (kd)

Else-Marie Lindgren (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Annelie Enochson (kd)

Per Landgren (kd)

Lars Lindén (kd)

Mikael Oscarsson (kd)